

Koncepce těžiště je – mimo stanovení cíle – tou nejkritičtější částí vojenského plánovacího procesu. Jak cíl, tak odpovídající těžiště musí být správně stanoveny. Čím vyšší úroveň řízení boje, tím důležitější je správně určit jak nepřátelská, tak naše vlastní těžiště. Žádný spolehlivý plán velké operace či tažení nemůže být vypracován bez soustředění veškerého úsilí na ochranu vlastních těžišť a zničení či umlčení těžišť protivníka.

Milan Vego, Military Review, 2000

Moderní pojetí těžiště

Definice těžiště – předpoklad nepochopení teorie

V současné době snad již žádný odborník operačního umění, který se seznámil s koncepcí těžiště, nepochybuje o jejím významu. Je zde však jedna podstatná skutečnost, která její správné pochopení a aplikaci dělá složitou. Jednou z největších kontroverzí, která je s pojmem těžiště svázána, je různorodost jeho definice a způsob výkladu zejména v doktrinnálních publikacích. Jak ve svých odborných pracích uvádí množství autorů, definice se stala zdrojem nepochopení a špatné reprodukce v aliančních i národních publikacích doktrinnálního charakteru. Kde hledat příčinu? Jedna zřejmě vyplývá z nesprávného překladu originálního díla z němčiny do různých jazyků, v mnoha více či méně úspěšných edicích.

V původním německém textu díla „Vom Kriege“ (O válce), Clausewitz definoval souvislosti kolem základní definice těžiště následovně: **„Aus ihnen wird sich ein gewissen Schwerpunkt, ein Zentrum der Kraft und Bewegung bilden, von welchem das Ganze abhängt, und auf diesen Schwerpunkt des Gegners muss der gesammelte Stoss aller Kräfte gerichtet sein.“** [1] Tato definice se stala základem, z kterého následně vznikaly překlady do jiných jazyků.

Jedním z prvotních překladů v anglickém jazyce byl překlad díla „O válce“ od J. J. Grahama z roku 1873. Tento autor v souvislosti s těžištěm píše: **„Out of them a certain centre of gravity, a centre of power and movement, will form itself, on which everything depends and against this centre of gravity of the enemy, the concentrated blow of all the forces must be directed.“** Aktuálnější, z roku 1976, je výňatek z dalšího anglického překladu autorů Howarda



Karl von Clausewitz

a Pareta, který je všeobecně uznáván jako velice kvalitní. Zde se uvádí: „**Out of these characteristics a certain center of gravity develops, the hub of all power and movement, on which everything depends. That is the point against which all our energies should be directed.**” [2]

Uvedená verze překladu – definice těžiště – je v kruzích teoretiků operačního umění používána nejčastěji. Lze ovšem vidět, co překlad (jen v angličtině jich bylo mnohem více), to jiná definice, jiný názor a jiné chápání koncepce. Co je příčinou toho, že tato definice byla v následujících desetiletích modifikována do různých podob a znění v různých edicích doktrinálních publikací, není již zřejmé. Můžeme se jen dohadovat, zda to bylo subjektivní chápání či výklad jejich autorů, snaha vidět těžiště v jiných souvislostech nebo úsilí o přiblížení se novým podmínkám vedení ozbrojeného zápasu. Nelze také obviňovat uvedené autory ze snahy překroutit původní Clausewitzovou verzi. Výsledkem, bohužel, byly a pořád jsou různé verze definice v různém období, které v konečném důsledku umožňují různý pohled na stejnou myšlenku – pojetí těžiště.

Tyto definice, které samostatně mohou působit odtrženě od kontextu, je nutné doplnit citací definice těžiště díla „0 válce“ v češtině, vydané knižně v roce 1996. Toto vydání je u nás v současné době nejznámější a nejrozsáhlejší edicí. Jeho autoři uvádějí: „... záleží na tom, abychom měli na zřeteli hlavní vztahy obou států. **Z nich se vytvoří určité těžiště, „středisko síly a pohybu, na němž závisí celek, a na toto protivníkově těžiště je nutno zaměřit soustředěný úder všech sil.**“ [3]

Bez toho, aby autoři překladů možná hlouběji báдали o významu a následné aplikaci definic, měly tyto zásadní dopad na teorii operačního umění a v praxi při plánování a vedení válečných operací novodobé historie.

Geneze těžiště a jeho místo v doktrinálních publikacích

Clausewitzovo pojetí těžiště vyvolalo v řadách teoretiků operačního umění i plánovačů tažení a operací v posledních 20–25 letech poměrně širokou diskuzi. Je zbytečné zdůrazňovat, že tohle platilo zejména u armád států Severoatlantické aliance, zatímco u armád Varšavské smlouvy nebyla koncepci těžiště věnována žádná pozornost. Obdobně, v rámci operačního umění, ani nebyla součástí operačního plánování. Asi bude velice složité vypátrat způsob, jak bylo na půdě Aliance přistupováno k operačním koncepcím před deseti a více lety, lze však předpokládat, že většinou bylo vycházeno z doktrinálních zdrojů ozbrojených sil USA, případně Velké Británie. Pozornost věnovaná rozvoji operačního umění v ozbrojených silách těchto zemí a snaha o jeho nejlepší možnou aplikaci ve vedených konfliktech přináší řadu zajímavých názorů a stanovisek.

V další části je užitečné stručně popsat různé přístupy k chápání koncepce těžiště, které se v dokumentech doktrinálního charakteru zejména ozbrojených sil USA (záměrně pro jejich nejrozsáhlejší rozpracování) do současnosti objevovaly a následně popsat stav v základních Aliančních a národních doktrinálních publikacích současnosti.

Prvním dokumentem, který znovu oživil Clausewitzovy myšlenky jak chápat a aplikovat operační koncepcí s důrazem na těžiště, byl manuál pozemních sil USA **Field Manual (FM) 100-5, Operations** (1986). Tyto myšlenky byly postupně rozpracovávány a dále implementovány do dalších doktrinálních publikací, jak společných, tak i publikací jednotlivých druhů vojsk. Za výsledek této postupné snahy lze považovat stávající definici těžiště a zejména rozpracované přístupy, které jsou v procesu operačního plánování uplatňovány.

Ve společné doktríně ozbrojených sil USA **Joint Publication (JP) 3-0, Doctrine for Joint Operations** (1993) se poprvé objevila zmínka o analýze těžiště.

Těžiště bylo charakterizováno jako: „*That characteristic, capability, or location from which alliances, nations, and military forces derive their will to fight, their physical strength, or freedom of action.*” [4]

I zde bylo uvedeno několik tvrzení, které ve vztahu k Clausewitzovu těžišti lze chápat jako kontroverzní. Mezi ně možno zařadit tato:

- ❑ Uvedená definice se vztahuje pouze k jednomu těžišti (Clausewitz zastával názor, že jich může být více).
- ❑ Slovo „Capabilities“ (schopnosti) v definici jsou v rozporu s Clausewitzovým chápáním. Těžiště je zdroj moci protivníka – jeho vojenská moc, hlavní město, osoba vůdce, nebo vůle národa. Těžiště má schopnosti, ale tyto nejsou těžiště.
- ❑ Protichůdné stanovisko zastává doktrína v diskuzi o jediném existujícím těžišti a následném pojednání o určování a zaútočení na mnohonásobná těžiště.
- ❑ Doktrína nespecifikuje, zda na jednotlivých úrovních války existuje jediné těžiště, nebo jich může být více.

Následující edicí této doktríny **Joint Publication (JP) 3-0, Doctrine for Joint Operations** (1995) dostala uznání Clausewitzova myšlenka o „časové citlivosti“ těžiště, kdy doktrína uváděla, že **těžiště se mohou měnit v průběhu operace** a v jakémkoliv daném čase, nemusí být jasná nebo snadno rozeznatelná. Opět byl zdůrazněn význam těžiště, ovšem jeho definice zůstala nezměněna.

Pozitivní změnu v definování těžiště znamenalo novelizované vydání doktríny **Joint Publication (JP) 3-0, Doctrine for Joint Operations** (2001). I když zatím ponechalo význam těžiště v plurálu (Clausewitz v knize VIII preferoval zredukování nepřátelských sil do jednoho těžiště), již nadobro se z definice vytratil pojem „locations“ – prostory. [5] Nová definice jej nahradila termínem „source of power“ – zdrojem moci. V obsahu definice ovšem zůstaly „capabilities“ – schopnosti, které mohou tvořit pouze podpůrné prvky v celém systému těžiště. [6]

Obdobné zmatení přineslo tvrzení, že těžištěm mohou být i **rozhodující body**. [7] Zdroj výše uvedených protichůdných tvrzení spočívá v nejednoznačném chápání a výkladu původního Clausewitzova díla, v různých přístupech a pohledech zpracovatelů doktrín.

Nejasnosti obdobné jako ve společných doktrínách bylo a zatím je možno spatřit i v základních doktrínách jednotlivých druhů vojsk – u pozemních a vzdušných sil, v námořnictvu i námořní pěchotě. Rozsah článku nedovoluje provést podrobný výčet těchto různých výkladů, tyto polemické názory (přínosné i negativní) lze najít v jiném dokumentu. [8]

Přínosem v teorii těžiště bylo vydání společné doktríny ozbrojených sil USA **Joint Publication (JP) 5-00.1, Joint Doctrine for Campaign Planning** v roce 2002. Zatímco definice těžiště zůstala identická jako v publikaci JP 3-0, obsáhlejší diskuze k těžišti a zaměření na jeho analýzu jednoznačně představuje novou kvalitu. Doktrína uvádí, že „**nejdůležitějším aspektem plánování tažení je správné určení strategického těžiště protivníka**“.

Dalším rysem analýzy těžiště v této publikaci je jednoznačné odlišení mezi těžištěm a schopnostmi. I když neurčuje způsob jak stanovit těžiště, odkazuje svého čtenáře na proces zpravodajské přípravy bojiště prostřednictvím publikace **Joint Publication (JP) 2-01.3**. [9]

Mezi doktrinární publikace, které se výraznou měrou podílejí na rozpracování teorie těžiště, bezpochyby patří i doktrína ozbrojených sil Velké Británie **Joint Doctrine Publication (JDP) 01, Joint Operations** (2004). Teorii těžiště je v tomto dokumentu věnovaná značná

pozornost. Těžiště zde představuje **aspekt celkových schopností** protivníka, který, když je napaden nebo eliminován, povede k nevyhnutelné porážce protivníka nebo jeho přání vyjednávat o míru. [10]

V září roku 2006 byla v ozbrojených silách USA vydána novelizovaná doktrína **Joint Publication (JP) 3, Joint Operations**. Rozpracování teorie těžiště a jeho definování v podobě jak je dále uvedeno, znamená **návrat k původnímu Clausewitzovu** pojmání těžiště. [11] Tento fakt lze považovat za velice důležitý a zároveň závazný pro odborníky, kteří se zabývají zpracováním, aktualizací a aplikací aliančních doktrínálních publikací.

Obdobně, společná doktrína OS USA pro operační plánování **Joint Publication (JP) 5-0, Joint Operation Planning** (2006) se podrobně zabývá teorií těžiště, přičemž již v úvodu dané kapitoly zdůrazňuje, že **jedním z nejdůležitějších úkolů**, se kterým se potýkají velitelé a štáby v procesu tvorby plánu operace, je **určení protivníka a vlastního těžiště**.

Rozpracování teorie těžiště se vydáním doktríny **Field Manual (FM) 3-0 Operations** (2008) navrácí ve stylu chápání a výkladu Clausewitze. Definice těžiště, která již byla zmíněna: „**the source of power that provides moral or physical strength, freedom of action, or will to act**“ (viz JP 3-0), je zde obdobně zdůrazněna a v moderním pojetí vystihuje klasický popis těžiště nabízený Clausewitzem: „... **the hub of all power and movement, on which everything depends**“.

Těžiště podle Aliančních a národních doktrín – krok zpět?

Alianční společné doktríny (**Allied Joint Publication**) **AJP-01 (C) Spojenecká společná doktrína i AJP 5 – Spojenecká společná doktrína pro operační plánování**, uvádí definici těžiště shodně jako:

„**Charakteristiky, možnosti a prostory, ze kterých stát, aliance, ozbrojené síly nebo jiná organizace odvozují volnost činnosti, fyzické úsilí nebo vůli bojovat.**“ [12] Pro pochopení rozdílů v myšlení Clausewitze a přístupu „aliančních pisatelů“, je nutné provést vzájemnou konfrontaci Clausewitzova těžiště (článek byl publikován v předešlém čísle) s popisem těžiště podle spojenecké společné doktríny pro operační plánování (AJP-5), kde, objektivně řečeno, o teorii moc napsáno není. V souladu s tímto dokumentem existují těžiště na strategické, operační a taktické úrovni a přímo souvisejí s dosažením cílů. [13] Klasifikace těchto těžišť je ovšem u definic nejasná, zavádějící a neposkytuje věrohodný obraz o pochopení a možnosti správné aplikace teorie těžiště. Pro vytvoření si vlastního názoru čtenáře je potřebné uvést i tyto rozpory.

Podle doktríny AJP-5 **strategická těžiště** zajišťují sílu, vůli nebo volnost činnosti k dosažení strategických cílů. Těžiště na strategické úrovni mohou spočívat v síle režimu, vůli lidu, osobě vůdce, etnickém nacionalismu, ekonomické síle režimu, [14] ozbrojených silách nebo koaličních strukturách. [15] **Operační těžiště** představují zejména fyzické prostředky pro dosažení operačních nebo strategických cílů, jako mohou být velké množství útočných [16] sil, *předpokládané prostředky (schopnosti) vzdušných a námořních sil*, [17] zbraně hromadného ničení atd. Operační těžiště mohou být soustředěna v určité zeměpisné oblasti, nebo mohou být rozptýlena.

Další diskuze, která je problematice těžiště jako operační koncepci v tomto dokumentu věnována, je omezena pouze na všeobecně známá fakta a nepřináší další nové, pozitivní, nebo odlišné poznatky. Obdobně je definice (těžiště) uvedena v autorizovaném překladu těchto **doktrín v podmínkách AČR**.

K dalším dokumentům, kde lze určité informace k fenoménu těžiště najít, patří v české odborné vojenské veřejnosti již akceptován **Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů**. Definici těžiště uvádí jako: „**Charakteristiky, možnosti, prostory, materiální a duševní zdroje síly**, ze kterých stát, aliance, ozbrojené síly nebo jiná organizace odvozuje volnost jednání, fyzické úsilí nebo vůli bojovat.“ Může být (těžiště) také chápáno jako „**střed veškeré síly a pohybu, na kterém vše závisí**“, nebo jako **bod**, proti kterému by měla být směřována všechna síla. Těžiště je zároveň označováno jako „**vlastnost, schopnost nebo oblast**, ze které čerpají vojenské síly fyzickou sílu nebo vůli bojovat“. [18] Snad až příliš různorodých výkladů na jeden pojem.

První domácí publikací doktrinnálního charakteru, která obsahuje určité podnětné myšlenky, názory a stanoviska k problematice těžiště, je publikace „**Štábní práce v operacích**“ Pub-53-01-2 (Vyškov, 2007). Lze jen doufat, že tento první počín o přiblížení teorie těžiště vojenské veřejnosti se stane i výchozím materiálem pro další publikace, zejména připravovanou novelizaci Doktríny AČR.

Hledání a nacházení těžiště

Současný pohled na těžiště (všeobecné souvislosti)

Správná aplikace teorie těžiště v současnosti vyžaduje komplexnější pohled na operační prostředí. Popsání a objasnění dalších souvislostí těžiště s jeho okolím (složení těžiště, systémový pohled na těžiště, těžiště a jeho vztah k cíli a konečnému stavu operace, existence několika těžišť, posun významu těžiště a jiné) vyžaduje mnohem více místa, než dovoluje rozsah článku. Pro utvoření si základního obrazu k výše popsané teorii je nutné uvést aspoň některé zásadní fakta, která jsou v teorii těžiště všeobecně uznávané a platné.

Dnes, na rozdíl od doby Clausewitze, již není zdůrazňováno, že těžiště jsou omezeny většinou na vojenské, fyzické síly. Mohou být fyzického i morálního charakteru. **Fyzická** těžiště lze spatřit spíše v **armádách**, nebo celcích, které aktivně odolávají protivníkovi. Za významné fyzické strategické těžiště je také považována **ekonomická moc** státu. Fyzická těžiště jako **hlavní město** nebo vojenská síla jsou typicky snazší v určení, hodnocení a výběru za cíl. V porovnání s morálními těžišti budou více viditelné. Často ovšem mohou být ovlivněny (eliminovány, degradovány) čistě vojenskými prostředky.

Naopak, morální těžiště je většinou nehmatatelné a komplexní, je dynamické a vztahuje se k lidskému faktoru. Jeho význam výrazně vzrostl měnícím se charakterem bezpečnostního prostředí, které je mnohem komplexnější a v globálním měřítku složitější. Příklady morálního těžiště zahrnují například charismatického vůdce, mocnou vládnoucí elitu, náboženské tradice, nebo populaci se silnou vůlí, odhodláním. Do kategorií vytvářejících **morální** těžiště lze zařadit:

- ❑ Vůdce, kteří mají vůli vytvářet a udržovat politiku opozice vůči protivníkovi stejně jako schopnost ji udržovat skrze populaci a armádu. Příkladem může být Napoleon, Stalin, Churchill nebo Husajn, [19]
- ❑ Vládnoucí elitu, jako uzavřenou skupinu, jejíž skutečná moc spočívá v jejich členech. Tito řídí politiku a mají moc nad lidmi i armádou. Příkladem je římský Senát, politbyro v SSSR v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století, nebo také skupina íránských kleriků po svržení režimu šáha Páhaviho.

- ❑ Silnou vůlí lidu se společnou vírou, která je nutí zapojit se do konfliktu, války s protivníkem. Tímto příkladem může být československý lid, odhodlán vzdorovat hrozbě nacistického Německa po vyhlášení všeobecné mobilizace v roce 1938, palestinská populace v konfrontaci s Izraelem, případně americká populace, která přinutila politické představitele USA ukončit válku ve Vietnamu.

Pro dosažení míru, případně jiného konečného stavu je nutno „podkopat“ (zničit, neutralizovat) strategické, zejména uvedené morální těžiště protivníka. Vojenské prostředky namířené na ně jsou pro jeho eliminaci obvykle neúčinné. To již vyžaduje zapojení a společné, integrované úsilí všech nástrojů státní moci. Jestliže operace vedena k dosažení určitého cíle stojí osamoceně, je nepravděpodobné, že zničení či eliminace operačního těžiště by podkopala, či výrazně narušila strategické (morální) těžiště. [20]

V rámci jednoho tažení, nebo operace, obvykle existuje na strategické i operační úrovni jedno strategické a jedno operační těžiště u protivníka i u vlastních vojsk. U některých tažení nebo operací (v závislosti na jejich charakteru) nemusí nutně toto těžiště existovat pod strategickou úrovní, v jiných může být těžiště pouze na operační úrovni. Uvažovat o těžišti na taktické úrovni je irelevantní, taktickým ekvivalentem je splnění stanoveného cíle. Na strategické úrovni může být těžiště zranitelné prostřednictvím operačních účinků, na operační úrovni prostřednictvím taktických akcí nebo činností. Je potřebné vědět, že protivník může své těžiště v průběhu tažení nebo operace přesouvat a tím si chránit tento vlastní zdroj moci. Obdobně, změna operačního prostředí může zapříčinit změnu těžiště.

Analýza těžiště protivníka i vlastního a jeho ochrana začíná v průběhu plánovacího procesu a pokračuje po celou dobu tažení (operace). Analýza musí být důkladná a detailní. Nesprávné závěry učiněné z unáhlené nebo zkrácené analýzy mohou nepříznivě ovlivnit operaci, plýtvat zdroji a způsobit nepřiměřené riziko. Pochopení dynamické a komplexní povahy těžiště je klíčové i pro pochopení jeho zranitelnosti a slabých stránek, přes které pak velitelé mohou těžiště paralyzovat a eliminovat. Důkladné porozumění operačnímu prostředí ulehčuje určení a zaměření na těžiště protivníka. Toto porozumění zahrnuje znalost, jak protivník organizuje, bojuje a dělá rozhodnutí. Zahrnuje rovněž jeho fyzickou a morální sílu i jeho slabé stránky.

Velitelé by měli pochopit vztah vojenské síly s ostatními faktory a prvky, které se v operačním prostředí nacházejí. Toto pochopení pomáhá plánovačům určit těžiště, přes jejich přidružené rozhodující body pak nejlepší přístup v jejich izolování, eliminování, porážku a nakonec splnění stanoveného cíle operace.

Závěr

Cesta k aktuálnímu stavu chápání koncepce těžiště byla různorodá, výklad byl a bohužel zatím zůstává nejednotný a výsledek mnohdy rozporuplný. Různí autoři pro stejný výraz, těžiště, používají různý popis, což u velitelů a plánovačů může vnášet chaos a nepochopení pojmů i jejich významu. Podle toho, jak je koncepce těžiště v současných vojenských doktrínálních publikacích nadále rozdílně chápána, hledání jednoznačného stanoviska není jednoduché. I přesto, že v současné době definice těžiště není souhrnně ujednocena v národních či aliančních publikacích, vývoj operačního umění, aspoň v ozbrojených silách USA a Velké Británie, se ubírá správným směrem a vrací se k původním idejím Clausewitz.

Podstatná myšlenka podaná čtenáři: **Těžiště nebudou charakteristiky, možnosti nebo (neživé) prostory**, jak uvádí alianční publikace, nebudou to ani slabé stránky, nebo zranitelnosti jak vykládají jiní „znalci“ teorie operačního umění, protože nepochopili základy

Clausewitzovy teorie těžiště. Naopak, **těžiště budou dynamické, aktivní prvky moci a vlivu s určitými vlastnostmi a schopnostmi**. Jsou to prvky morální síly na strategické úrovni a prvky fyzické síly na operační úrovni. Tyto prvky **jsou střediskem moci a pohybu, na němž závisí celek**. Svým pohybem a směřováním **působí rozhodným vlivem na všechny další body v systému**.

Závěrem zřejmě nelze jednoznačně říct, že nesprávná identifikace a analýza těžiště jako základní operační koncepce výrazně ovlivnila průběh a výsledek válek, tažení nebo operací v posledních dvaceti letech. Co lze vidět jako podstatné je fakt, že je nutno hledat a dojít ke konsenzu v definování a aplikaci této koncepce v aliančním i národním prostředí. Jeho vyústění je nutno spatřit ve stejném chápání problému na všech úrovních vedení války. Pouze tak mohou plánovači na strategickém a operačním stupni myslet a mluvit stejně. Dosažení této shody je v komunitě teoretiků i praktiků operačního umění žádoucí a nutné, protože vytváří podmínky pro společný a kompatibilní přístup v řešení složitostí současného (i budoucího) operačního prostředí.

Naznačené souvislosti, které přispívají k mnohem komplexnějšímu pohledu na teorii těžiště, jsou mnohem širší, než dovoluje rozsah tohoto příspěvku. Jsou předmětem jiného článku, který bude publikován v některém z příštích čísel Vojenských rozhledů.

Poznámky k textu:

- [1] CLAUSEWITZ Carl von. *Vom Kriege* [O válce]. Berlin: Vier Falten Verlag, n.d., str. 567. Definici uvádím pouze pro vytvoření si obrazu pro znalce německého jazyka.
- [2] Obdobně, definici uvádím pouze pro vytvoření si obrazu pro znalce anglického jazyka. Volný překlad by mohl znít: „Mimo tyto charakteristiky se vytváří určité těžiště, zdroj veškeré moci a pohybu, na němž vše závisí. To je bod, proti kterému by měla být namířena veškerá naše energie.“
- [3] CLAUSEWITZ Carl von. *O válce*. Brno: Bonus A 1996, , str. 546.
- [4] FOWLER Christopher W. *Center of gravity: still relevant after all these years*. Carlisle Barracks, PA: U.S. Army War College, 2002. Definice je podobná definici těžiště podle stávající AJP-5, viz další text.
- [5] Společná spojenecká doktrína AJP-01(C) z roku 2006 na tuto změnu bohužel nezareagovala.
- [6] Na tomto místě odkazují čtenáře na STRANGE J. *Centers of Gravity & Critical Vulnerabilities: Building on the Clausewitzian Foundation So That We Can All Speak the Same Language*. Marine Corps University. *Perspectives on Warfighting*, No 4, 2nd ed. Quantico, VA: Defense Automated Printing Center, 1996.
- [7] Např. AAP-6, NATO Glossary of Terms and Definitions (2007) definuje rozhodující bod jako bod, ze kterého může být ohroženo nepřátelské nebo vlastní těžiště. Tento bod může existovat v čase, prostoru nebo v informačním prostředí.
- [8] SPIŠÁK J. *Teoretické vymezení obsahu pojmů těžiště a kulminační bod v podmínkách vedení globální války proti terorismu* [závěrečná práce 20. KGŠ]. IBSN 978-80-7231-275-7. Brno 2007.
- [9] *Joint Publication 2-01.3*, Joint Tactics, Techniques and Procedures for Joint Intelligence Preparation of the Battlespace. Zkoumáním této publikace však čtenář nenalezne žádnou specifickou metodologii pro skutečné analyzování situace, přesné stanovení seznamu možných kandidátů na těžiště, nebo určení, který „kandidát“ těžiště představuje.
- [10] Podle JDP 01, Joint Operations je definice těžiště: *That characteristic, capability or locality from which a military force, nation or alliance derives its freedom of action, physical strength or will to fight*, téměř shodná s Alianční.
- [11] The source of power that provides moral or physical strength, freedom of action, or will to act.
- [12] Definice je identická s publikací AAP-6 (2005). V anglickém znění je pojem těžiště uveden jako: *Characteristics, capabilities, or localities from which a nation, an alliance, a military force or other grouping derives its freedom of action, physical strength, or will to fight*.
- [13] Clausewitz přitom nerozlišoval mezi taktickým, operačním a strategickým těžištěm. Těžiště vymezil celkovým systémem (nebo strukturou) protivníka, ne úrovní války.
- [14] Clausewitz toto neuváděl, v současnosti je ekonomická síla státu považována za významné strategické těžiště.

- [15] Ozbrojené síly jako celek, ne pouze jejich, i když významná část. Ta pak může být operačním těžištěm.
- [16] Zcela jistě sem mohou patřit i obranné síly. Vhodnější termín než „útočné síly“ by byl „ozbrojené síly“, i když to takto uvádí doktrína AJP-5.
- [17] „Předpokládané prostředky (schopnosti) vzdušných a námořních sil“ je možno chápat jako prostředky, které nikdo nezjistil, nepotvrdil a lze pouze předpokládat, že někde jsou. Jak teda lze určit, že jsou těžištěm?
- [18] *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů* (pomůcka), Praha 2004.
- [19] Postupem času je osoba vůdce, jako morálního těžiště, často zpochybňována. Existují různé úvahy, zda jeho odstraněním by se zhroutil i celý systém (stát, organizace ...), a tím by se dosáhlo určitého „konečného“ stavu. Na příkladu vůdce al Kajdy Usámy bin Ládina je patrné, že po jeho odchodu jej zcela jistě nahradí jiný vůdce a bude plnit stejnou, nebo podobnou roli.
- [20] Výsledek války v Perském zálivu bylo jednoznačné vítězství koalice, které splnilo stanovené cíle – osvobození Kuvajtu porážkou operačního těžiště Iráku, Republikánské gardy. Sadám Husajn, ovšem, jako strategické morální těžiště, zůstal neporažen. Naopak, v operaci *Enduring Freedom* byl úspěšně neutralizován v počátku války a současně úspěšná informační kampaň výrazně ovlivnila druhé potenciální strategické morální těžiště – vůli lidu, bojovat v zájmu Husajna. Současně bylo poraženo operační těžiště, Republikánská garda i sbory fedajínů (lidové milice). Koalice dosáhla operačních cílů, obsadila Bagdád a svrhla režim. Následný vývoj situace v Iráku však potvrzuje teorii o přesouvání se těžiště v průběhu času na jinou entitu. Ukazuje se, že je nutno soustředit pozornost na další strategické morální těžiště – vůli lidu, aby tato akceptovala strategické poválečné cíle koalice.

Literatura:

- AAP-6, NATO Glossary of Terms and Definitions (2007).
- Allied Joint Publication 01* (AJP 01), Spojenecká společná doktrína, 2006.
- Allied Joint Publication 5* (AJP 5), Spojenecká společná doktrína pro operační plánování, 2006.
- CLAUSEWITZ Karl von. *O Válce* [Vom Kriege]. Brno: Bonus A 1996. ISBN 80-85914-27-1.
- CLAUSEWITZ Carl von. *On War*. Michael Howard and Peter Paret (translators), Princetown University Press, 1976.
- ECHEVARRIA Antulio J. II. *Clausewitz's Center of Gravity changing our warfighting Doctrine again*. ISBN 1-58487-099-0, September 2002.
- ECHEVARRIA Antulio J. II. *Clausewitz's Center of Gravity: It Is Not What We Thought*. *Naval War College Review*, 2003.
- EIKMEIER Dale C. *Center of Gravity Analysis*. *Military Review*, July-August 2004..
- Field Manual (FM) 3-0 Operations*. Department of the Army Washington, DC, 27 February 2008.
- FOWLER Christopher W. *Center of Gravity: still relevant after all these years*. Carlisle Barracks. PA: U.S. Army War College, 2002.
- Joint Doctrine Publication (JDP) 01*, Joint Operations, UK Armed Forces, March 2004.
- Joint Publication (JP) 1-02*, Dictionary of Military and Associated Terms (US) 2001 (As Amended Through 5 January 2007).
- Joint Publication (JP) 3-0*, Joint Operations, 2006.
- Joint Publication (JP) 5-0*, Joint Operation Planning, 2006.
- Joint Publication (JP) 5-00.1*, Joint Doctrine for Campaign Planning, 2002.
- LEE Seow Hiang. *Center of Gravity or Center of Confusion. Understanding the Mystique*. Air Command and Staff College, *Wright Flyer Paper* No. 10, 1999.
- SPIŠÁK Ján. *Teoretické vymezení obsahu pojmů těžiště a kulminační bod v podmínkách vedení globální války proti terorismu*. Závěrečná práce 20. KGŠ, Brno 2007, ISBN: 978-80-7231-275-7.
- VEGO Milan, *Centre of Gravity*. *Military Review*, Vol LXXX, No. 02, March – April 2000.
- Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů*. Ing. Oto Vejmelka (vedoucí zpracovatelské skupiny). Praha: Avis, 2004. Dostupný je také na webových stránkách informačního systému standardizace www.stand.acz, část TERMINOLOGIE.